

KULTUREN

Kv Repslagaren 29

fornlämning 73, Lunds stad

Lunds kommun, Skåne

Geoteknisk undersökning 2012

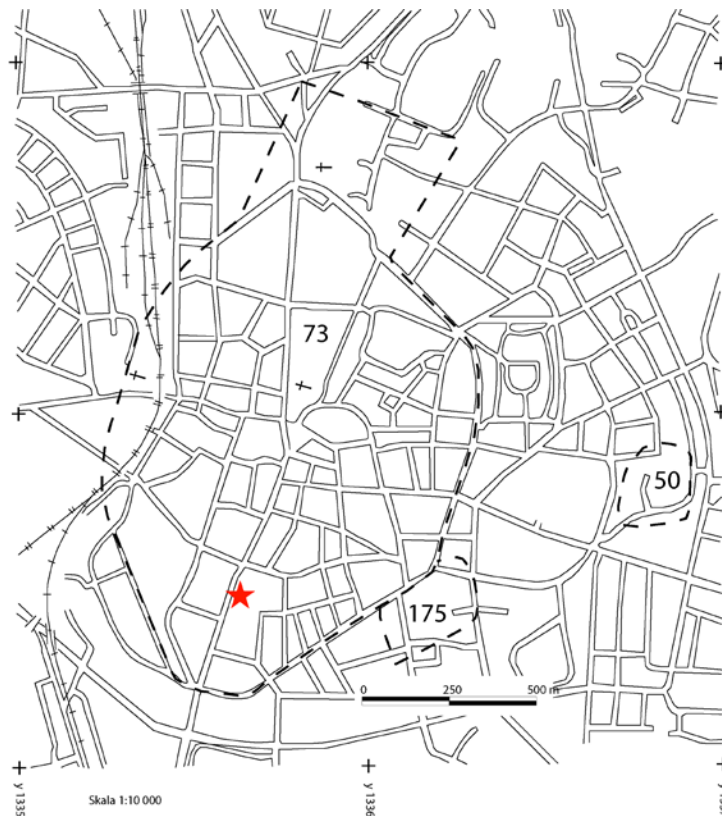
KULTURMILJÖRAPPORT 2013:10

GERTIE ERICSSON

KULTURHISTORISKA FÖRENINGEN FÖR SÖDRA SVERIGE

Innehåll

Inledning	3
Fornlämningsmiljö	4
Tidigare arkeologiska iakttagelser.....	5
Genomförande och resultat.....	6
Förslag till fortsatta åtgärder	8
Sammanfattning	8
Administrativa och tekniska uppgifter	10
Referenser.....	11

Figur 1. Lunds medeltida stad, fornlämning 73, med platsen för undersökningen markerad med röd stjärna.

Inledning

Smart i Lund AB har ansökt om tillstånd till att göra ingrepp i under mark dolda fasta fornlämningar, inom kv Repslagaren 29, Lund. Tre borrhövar togs på fastighetens innergård för att avgöra på vilket sätt ett mellanbjälklag i ett gårdshus kan grundläggas, inför en ombyggnation. Fastigheten är belägen i den södra delen av Lunds medeltida stadsområde, fornlämning 73. Den geotekniska undersökningen genomfördes 2013-02-15, enligt Länsstyrelsens beslut (Ist.dnr: 431-1059-2013).

Den geotekniska undersökningen avsåg att klarlägga de geotekniska förhållandena som underlag för projektering och utförande av geokonstruktioner, dränering och markarbeten (Svensson 2012). Fältarbetet innebar provtagning med skruvborr i 3 punkter, upptagning av 1 provgrop hållfasthetsbestämning genom viktsondering i 2 punkter, inmätning av vattenytor i provtagningshålen samt inmätning av borrhålen. Den geotekniska undersökningen genomfördes av Geoexperten RS AB (Svensson 2013).

Figur 2. Prennegatans norra del med Bindgarnsfabriken. Fotografi av Jöns Mårtensson 1909. Kulturens arkiv.

Fornlämningsmiljö

Kv Repslagaren är beläget i den södra delen av Lunds medeltida stadsområde. I norr gränsar kvarteret mot Stora Tvärgatan som har ett medeltida ursprung. I väster ansluter tomten mot Stora Södergatan som även den har ett medeltida ursprung. I söder och öster gränsar kvarteret idag mot gator som har tillkommit efter medeltiden. Kvarteret var större under medeltiden än vad det är idag.

Alltsedan äldsta tid har Stora Södergatan utgjort ett betydelsefullt stråk från Södertull och fram till Stortorget. En stor sammanhängande tomt fanns längst i söder, innanför den medeltida vällen. Denna hörde till Hospitalsgården, som var en sentida benämning på det medeltida Helgeandshuset, uppfört där redan vid mitten av 1100-talet. Den omfattande tomten existerade fram till år 1924, då kvartersnamn med särskild numrering av tomterna infördes. Då lades Tullgatan och Helgeandsgatan ut på den gamla Hospitalstomten och kvarteret Repslagaren fick sin nuvarande form (Mårtensson 1981 s 11). Tomterna i kvarteret utmed Stora Södergatan, var enligt en tomtrekonstruktion som speglar förhållandena runt år 1500, gjord av Andrén, numrerade från 144 till 135 från söder räknat.

Kvarteret fick sitt namn efter ett repslageri som startades år 1847 av repslagargesällen J.L. Bohm. Det utvecklades under 1870- och 1880-talen till en betydelsefull industri och år 1889 bildades ett aktiebolag med namnet Svenska Bindgarnsfabriken AB. Efter en brand år 1906 upphörde verksamheten och under de följande årtiondena etablerade sig hantverkare och småindustri i lokalerna.

Kv Repslagaren förändrades kraftigt under 1960- och 1970-talen. Raden av djupa gårdar utmed Stora Södergatan ersattes med stora byggnadskomplex och gatan breddades Bindgarnsfabriken och småhusbebyggelsen vid Stora Tvärgatan revs för att ge plats åt bostadsbebyggelse (Bevaringskommittén 1980 s 73).

Gathuset på fastigheten Repslagaren 29 byggdes år 1855 av kapten M.P. Brunnström, medan gårdshuset byggdes ett år tidigare, 1854, och användes som vagnsport, loge och stall. År 1906 inreddes det till bostäder och en mansardvåning tillkom. Från år 1927 inrymde byggnaden Lunds Metodistförsamlings kyrksal men står idag tom (Bevaringskommittén 1980 s 74).

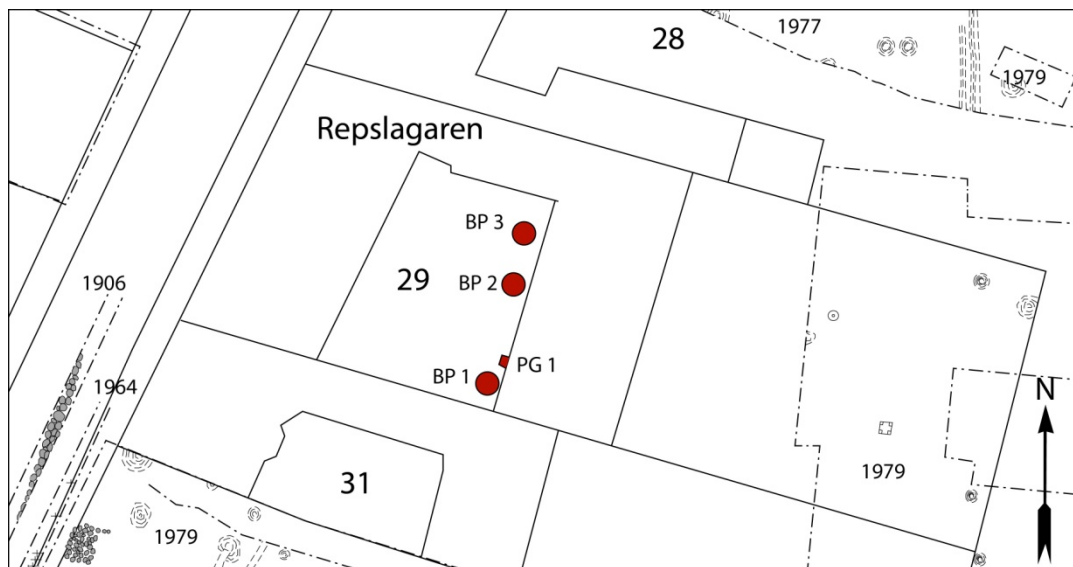
Tidigare arkeologiska iakttagelser

Endast ett fåtal arkeologiska iakttagelser från kv Repslagaren finns rapporterade. Under slutet av 1970-talet genomfördes en arkeologisk slutundersökning i kvarteret då Försäkringskassan skulle bygga nya lokalen. I samband med grundgrävningar i den norra delen av kvarteret genomfördes arkeologiska undersökningar. Nedan finns beskrivningar av några av de större undersökningar som företagits i kv Repslagaren.

- Kv Repslagaren 13, år 1976: Arkeologisk förundersökning, fyra schakt togs upp och i dessa påträffades gravar från Sankt Stefans kyrka, samt en stenläggning tolkad som en gata. Under gatan återfanns ett träskott dike, som kan indikera en tidigare tomtgräns. Ytterligare ett dike dokumenterades samt mäktiga kulturlager tolkade som åker eller ängsmark, ca 2,70 m djupa i väster och ca 1,70 m i öster (Gardelin 2007a).
- Kv Repslagaren 22-23, år 1969: Arkeologisk förundersökning, där fyra schakt togs upp och kulturlager dokumenterades vilka tolkades tillhöra en damm eller bäckfåra, med fynd av keramik från 1200–1300-talen. Även en rest av en stenläggning som tolkades som Stora Södergatans föregångare, påträffades samt en kraftig gråstensgrund från 1600-talet (Gardelin 2007b).
- Kv Repslagaren 22-23, år 1970: Arkeologisk förundersökning i form av en schaktningsövervakning vid vilken 5 brunnar och ungefär 4 gropar dokumenterades. Kulturlagren är beskrivna som "kulturgyttja" (Gardelin 2007b).
- Kv Repslagaren 26, år 1963-1964: I samband med nybyggnation genomfördes en arkeologisk undersökning. Kulturlagertjockleken uppgick på platsen till 2,40 m, och dokumentationen begränsades till brunnar och gropar. Lämningar av lergolv, brandlager och dylikt, med datering till medeltid och nyare tid, schaktades bort (Gardelin 2007c).
- Kv Repslagaren 13 och 14, år 1977: Arkeologisk förundersökning inför byggnationen av Försäkringskassan varvid gravar hörande till den södra utsträckningen av Sankt Stefans kyrkogård påträffades. Spår av bebyggelse i området innan kyrkogården tillkom påträffades. Dessutom fanns det indikationer på att en stenbyggnad stått på platsen, då ett tjockt lager med kalk- och kritsten fanns direkt ovan moränleran. I den norra delen av den tänkta exploateringsytan

påträffades under ett mäktigt raseringslager bastanta murgrunder, till vad som tolkades vara en Sankt Stefans kyrka. Även delar av ett altarfundament samt ett kalkbruksgolv kunde dokumenteras (Mårtensson 1981 s 17f).

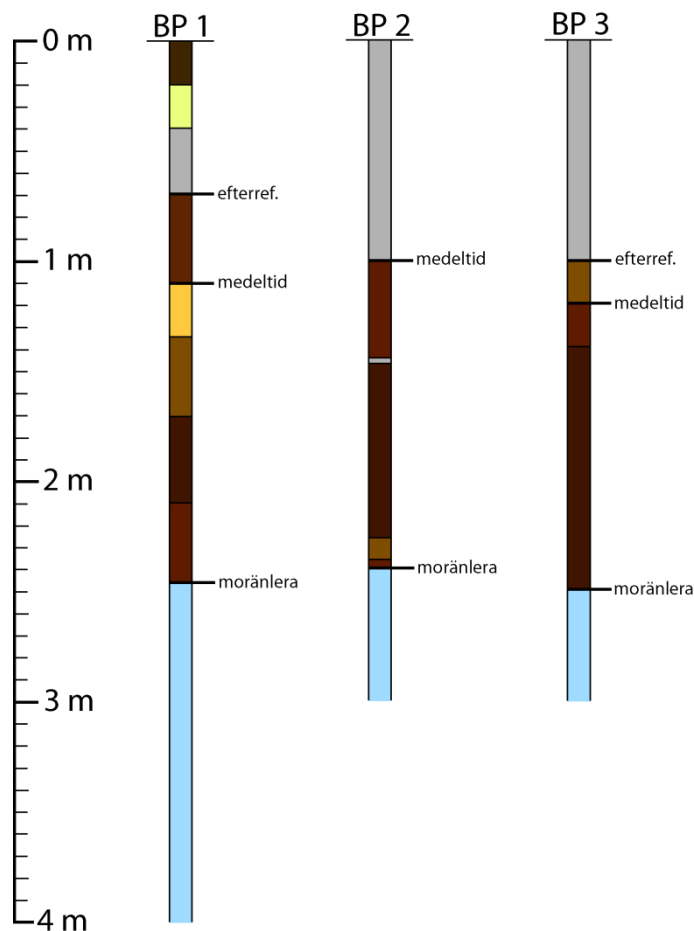
- Kv Repslagaren 13 och 14, år 1977-1978: En arkeologisk slutundersökning genomfördes av lämningar efter en Sankt Stefans kyrka och kyrkogård. Sammanlagt 2000 orörda gravar registrerades, därtill en stor mängd omört skelettmaterial, bland annat 1250 kranier. Stenkyrkan som undersöktes var försedd med absid, kor, långhus och västtorn. Ett flertal gravar som var avgrävda i anslutning till stengrunderna, visade att det funnits en äldre kyrka på platsen. Lämningar efter en träkyrka påträffades under stenkyrkans västra del (Mårtensson 1981).

Figur 3. Kv Repslagaren 29, Lund. Borrproverna och provgropen är rödmarkerade.

Genomförande och resultat

Med anledning av att Smart i Lund AB vill renovera gårdshuset på fastigheten Repslagaren 29, Lund genomfördes en geoteknisk undersökning. Tre borrprover togs i den östra delen av fastigheten vid gårdshuset som är planerat att renoveras, och de förlades från söder mot norr. Det grävdes även en mindre provgrop invid grunden för att utreda hur byggnaden är grundlagd. Denna mätte en ca 0,25 m i diameter och grävdes till ett djup av ca 0,45 m.

Figur 4. De tre borrhövrerna, se beskrivning i löptext nedan.

Det södra borrhövrer, bp1, togs i det sydöstra hörnet av innergården. Det visade att det överst finns 0,20 m matjord, därunder 0,20 m gul grovkornig grus. Gråbrun smetig humus vidtar ner till ett djup av 0,70 m där efterreformatoriska intakta kulturlager följer. De består av brun humus, med inslag av tegelkross och bränd lera. Vid 1,10 m djup återfinns ett lergolv vilket är 0,24 m tjockt och tolkades vara av medeltida ursprung. Därunder visar provet att det finns grå humus som tolkas vara ett utjämningslager ned till 1,70 m djup, och under detta ett mörkt gråsvart humuslager ned till 2,10 m djup. Vidare finns ett lager brun humus med mycket hög organisk halt och träflis. De två senare tolkas ha varit gödslade och odlade. Vid 2,46 m djup vidtar steril, gråblå moränlera.

Det mittersta borrhövrer, bp2, togs centralt vid gårdshusets västra fasad. Det visar att det finns sentida uppfyllnadsmassor ned till 1 m djup. Därunder vidtar flera intakta medeltida kulturlager, varav det översta består av brun humus med hög organisk halt, med inslag av bland annat träflis, mossa, djurben, pinnar och bränd lera. Detta tolkas vara ett gödslat odlingslager ned till 1,44 m djup där en tunn lins grå lera framkommer, följt av ett lager med ännu högre organisk halt, vid ett djup av 1,47 m. Vid 2,36 m djup vidtar gråbrun humus, med stora inslag av lera, vilket tolkas vara den äldsta markhorisonten på platsen, och vid ett djup av 2,40 m finns gråblå moränlera.

Det norra borrhovet, bp33, togs i den nordöstra delen av innergården. Det visar att ned till ca 1 m djup finns sentida uppfyllnadsmassor och att därunder vidtar efterreformatoriska kulturlager. Dessa består av gråbrun humus med inslag av bränd lera och träkol. Vid ett djup av 1,20 m finns ett intakt kulturlager bestående av brun humus med hög organisk halt, med inslag av bland annat träflis, mossa, djurben, pinnar och bränd lera. Under detta finns ett substantiellt odlingslager från 1,40–2,50 m djup bestående av gråsvart humus och lera med hög organisk halt. Vid 2,50 m djup vidtar gråblå moränlera.

En mindre provgrop grävdes intill bp1, invid grunden. Det var ca 0,25x0,25 m stort och grävdes till 0,45 m djup där det blev stopp mot en sten. De massor som undersöktes bestod endast av sentida matjord och utjämningslager.

Förslag till fortsatta åtgärder

Undersökningen utfördes för att avgöra hur ett mellanbjälklag i gårdshuset ska kunna grundläggas. Inga grundläggningsritningar eller handlingar har presenterats. Om grundläggningen ska hanteras som en alternativ grundläggning, bör vissa riktlinjer följas: konstruktionen får ej väga över 50 kPa, schaktdjup får inte understiga 0,90 m, pålning ska ske med stålpålar och med förborrade foderrör, pålarna bör placeras i rader med 1 m emellan, och sammanhållen yta mellan pålraderna bör vara 50 kvm. Intakta medeltida kulturlager framkom vid djup omkring 1,00 m och en grundläggning bör ej förläggas djupare än 0,90 m för att inte påverka kulturlagren negativt. Grundläggningshandlingar bör tas fram i samråd med bevarandearkeologisk kompetens.

Sammanfattning

Med anledning av att Smart i Lund AB vill renovera gårdshuset på fastigheten Repslagaren 29, Lund genomfördes en geoteknisk undersökning. Tre borrhov togs i den östra delen av fastigheten vid det gårdshus som är planerat att renoveras, från söder mot norr.

Det södra borrhovet, bp1, togs i det sydöstra hörnet av innergården. Det visade att matjord och sentida massor finns ner till ett djup av 0,70 m följt av intakta efterreformatoriska kulturlager. Medeltida kulturlager finns från ett djup av 1,10 m ned till 2,46 m där steril moränlera vidtar.

Det mellersta borrhovet, bp2, togs centralt vid gårdshusets västra fasad. Det visade att sentida uppfyllnadsmassor finns ned till 1,00 m djup och därunder intakta medeltida kulturlager ned till ett djup av 2,40 m, där moränleran vidtar.

Det norra borrhovet, nr 3, togs i den nordöstra delen av innergården. Det visade att sentida uppfyllnadsmassor finns ned till ca 1 m djup, där efterreformatoriska kulturlager

följer. Vid ett djup av 1,20 m framkommer intakta medeltida kulturlager ned till ett djup av 2,50 m där moränleran vidtar.

Sammanfattningsvis finns välbevarade intakta medeltida kulturlager vid djup mellan 1,00-1,20 m ned till 2,40-2,50 m djup. Kulturlagren är välbevarade, har tydliga lagerskiften och hög organisk halt.

Administrativa och tekniska uppgifter

Länsstyrelsens beslut, dnr	431-1059-13	Fornlämning nr/art	RAÄ 73:1
Socken/stad	Lund	Socken-/Stadsnr	1298
Landskap	Skåne	Län	Skåne
Kommun	Lund	Trakt/kvarter/fastighet	Kv Repslagaren 29
Typ av exploatering	Geoteknisk undersökning		
Uppdragsgivare	Smart i Lund AB		
Typ av undersökning	FU		
Ansvarig institution	Kulturen		
Fältarbetsledare	Gertie Ericsson		
Övrig personal	-		
Fältarbetstid	2013-02-15		
Fälttid			
Arkeolog	2 h		
Maskin	-		
Undersökningens omfattning			
Yta	3 borrhövar, 1 provgrop		
Kubik	-		
Schaktmeter	-		
Kostnad för arkeologi			
Fältarbete	2x650=1 300 SEK		
Rapport	4x650=2 600 SEK		
Analys	-		
Övrigt	-		
Summa:	3 900 SEK		
Kostnad övrigt			
Maskiner	-		
Bodar	-		
Övrigt	-		
Summa	-		
Summa, faktisk	3 900 SEK		
Summa, beslutad	Enligt löpande kostnad		
Fyndmaterial (förvaring m.m.)	Inga fynd tillvaratogs		
Arkivmaterial, förvaring	Kulturens LA-arkiv under fastighetsbeteckningen		
Ritningar, dokumentation	1 sektionsritning, skala 1:20		
Foto	5 digitala fotografier		
Analys	-		
Övriga upplysningar	-		

Referenser

Gardelin, G. 2007a. Kv Repslagaren 13, Lund. Arkeologisk förundersökning 1976. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund, nr 272*. Kulturen, Lund 2007.

Gardelin, G. 2007b. Kv Repslagaren 22, Lund. Arkeologisk förundersökning och undersökning 1969-1970. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund, nr 273*. Kulturen, Lund 2007.

Gardelin, G. 2007c. Kv Repslagaren 26, Lund. Arkeologisk undersökning 1963–1964. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund, nr 274*. Kulturen, Lund 2007.

Mårtensson, A.W. 1981. S:t Stefan. Ett monument ur tiden. Under medverkan av Thomas S. Bartholin, Jørgen Steen Jensen, Evy och Ove Persson. *Gamla Lund Förening för bevarande av stadens minnen, Årsskrift 62*.

Svensson, R. 2013. Kv Repslagaren 29 i Lund. Ombyggnad, geoteknisk undersökning. Markteknisk undersökningsrapport, MUR. Projekteringsanvisningar, arb nr 32-13. GeoExperten RS AB, geoteknisk konsult.

I serien arkeologiska arkivrapporter från Lund har utgivits:

2012

-
- Nr 405 Kv Studenten 6, Lund. Arkeologisk förundersökning 2012. Aja Guldåker.
Nr 406 Kv Absalon 5, Arkeologisk förundersökning 2012. Jan Kockum.
Nr 407 Wilses trädgård på Spydebergs prästgård. Arkeologisk förundersökning 2011. Aja Guldåker.
Nr 408 Kv Saluhallen 1, Lund. Arkeologisk förundersökning 2012. Ivan Balic.
Nr 409 Kv Myntet 29, Lund. Arkeologisk förundersökning 2012. Jan Kockum.
Nr 410 Kv Katedralskolan 8, Lund. Arkeologisk förundersökning 2011. Gertie Ericsson.
Nr 411 Kv Paradis 37 & 38, Lund. Arkeologisk förundersökning 2011. Gertie Ericsson.
Nr 412 Kv Bytarebacken 31, Lund. Geoteknisk provborring 2011. Gertie Ericsson.
Nr 413 Dalby kyrkas kyrkogård, Dalby socken, Lunds kommun. Arkeologisk förundersökning 2010. Gertie Ericsson.
Nr 414 Kv Rundkyrkan 1, fornlämning nr 93, Södra Sandby socken, Lunds kommun. Geoteknisk provborring 2010. Gertie Ericsson.
Nr 415 Kv Saluhallen 1, Mårtenstorget, Lund. Arkeologisk förundersökning 2010-2012. Claes Theliander.
Nr 416 Stora Råby 34:6, fornlämning nr 10 i Stora Råby socken, Lunds kommun. Arkeologisk förundersökning 2009-2010. Adam Bolander.
Nr 417 Hoby 19:2 och Hoby 24:2, fornlämning nr 31 i Västra Hoby socken, Lunds kommun. Arkeologisk förundersökning 2009-2010. Adam Bolander och Gertie Ericsson.
Nr 418 Kv Paradis 56, Lund. Arkeologisk förundersökning 2012. Ivan Balic.
Nr 419 Kv Brunius 16, Lund. Arkeologisk förundersökning 2010. Gertie Ericsson.
Nr 420 Kv Garvaren 20, Lund. Geoteknisk provborring 2011. Gertie Ericsson.
Nr 421 Kv Tegné 2, Lund. Arkeologisk förundersökning 2011. Gertie Ericsson.
Nr 422 Innerstaden 2:1 och 3:32, Lund. Arkeologisk förundersökning 2010. Gertie Ericsson.
Nr 423 Kv Gernandtska lyckan 19, Lund. Arkeologisk förundersökning 2009. Gertie Ericsson.
Nr 424 Kv Maria Magle 9, Lund. Geoteknisk undersökning 2012. Gertie Ericsson.
Nr 425 Kv Agardh 9, Lund. Arkeologisk förundersökning 2012. Nicklas Kronroth.
Nr 426 Botan M17:504, Lund. Arkeologisk förundersökning 2012. Aja Guldåker.
Nr 427 Kv Tegné 1, Lund. Arkeologisk förundersökning 2012. Aja Guldåker.
Nr 428 Kv Gernandtska lyckan 19, Lund. Arkeologisk förundersökning 2010-2012. Aja Guldåker.
Nr 429 Kv Maria Magle 9, Lund. Arkeologisk förundersökning 2012. Aja Guldåker.
Nr 430 Stora Råby 36:18, fornlämning nr 10 i Stora Råby socken, Lunds kommun. Arkeologisk förundersökning 2012. Aja Guldåker.
Nr 431 Kv Maria Magle 9, Lund. Arkeologisk förundersökning 2012. Aja Guldåker.
Nr 432 Flyinge 22:40, Fornlämning 80,81 i Södra Sandbys socken, Lunds kommun. Arkeologisk förundersökning 2012. Aja Guldåker.
Nr 433 Kv Toppen 1-2, Lund. Geoteknisk undersökning 2012. Nicklas Kronroth.
Nr 434 Kv Paradis 60, Lund. Arkeologisk förundersökning 2012. Aja Guldåker.
Nr 435 Kv Paradis 61, Lund. Geoteknisk undersökning 2012. Gertie Ericsson.
Nr 436 Hardeberga 22:1, fornlämning nr 25 i Hardeberga socken, Lunds kommun. Arkeologisk förundersökning 2012. Aja Guldåker.
Nr 437 Kv Winstrup 11, Lund. Arkeologisk förundersökning 2012. Aja Guldåker.
Nr 438 Kv Carl Holmberg 3, Lund. Arkeologisk förundersökning 2012. Aja Guldåker.
Nr 439 Kv Myntet 29, Lund. Arkeologisk förundersökning 2012. Aja Guldåker.

Arkeologiska arkivrapporter från Lund har övergått i serien Kulturmiljörapporter fr.o.m. 2013.

I serien Kulturmiljörapporter har utgivits:

2013

- 2013:1 Kv Billegården 21, Lund. Geoteknisk undersökning 2012. Gertie Ericsson.
2013:2 Kv Apotekaren 11 (fd 9), Lund. Geoteknisk undersökning 2012. Gertie Ericsson.
2013:3 Ventlinge 44:1, Mörbylånga kommun. Antikvarisk medverkan 2012-13. Henrik Borg.
2013:4 Stora Råby 34:7, fornlämning nr 10 i Stora Råby socken, Lunds kommun. Arkeologisk förundersökning 2012. Jan Kockum.
2013:5 Kv Saluhallen1, Lund. Arkeologisk förundersökning 2011-2012. Ivan Balic.
2013:6 Innerstaden 2:1 - Krafts torg och Kungsgatan, Lund. Arkeologisk förundersökning 2012. Nicklas Kronroth.
2013:7 Stora Råby 34:7/väg 887, Lund. Arkeologisk förundersökning 2012. Nicklas Kronroth
2013:8 Innerstaden 2:1 - Clemenstorget, Lund. Arkeologisk förundersökning 2012. Nicklas Kronroth.
2013:9 Kv Sjöjungfrun 11, Trelleborg. Arkeologisk förundersökning 2010. Claes Theliander.
2013:10 Kv Repslagaren 29, Lund. Geoteknisk undersökning 2013. Gertie Ericsson.